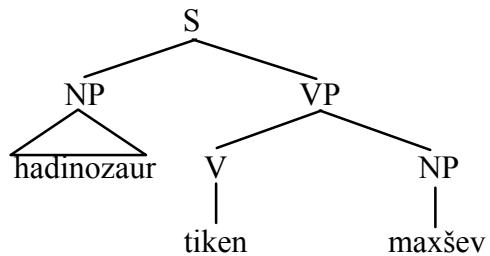

גישות תיאורטיות, עמ' 1

גישה מבניות

לפי הגישה הזאת, מושגים כמו „נושא“ אינם מהווים חלק של תיאור תחבירי. מבנה תחבירי מאורגן במבנה רכיבים היררכי. תוכנות של נושאים, מושגים ורגומנטים עקיפים הן התוצאה של תוכנות שונות של רירוטיות של תוצאות מבניות שונות: „נושא“ במיקום חיצוני, „נושא“ בתוך הצירוף הפועל (VP), וכו'. בערך:

השימוש המדויק תלוי בתיאוריה (העץ שמובא כאן די מיוון ואני מתחשב בתיאורית $\bar{X}$) אך הרעיון העיקרי הוא שיש תוכנות מיוחדות למיקום החיצוני, למשל.

נוסח של הגישה הזאת העמדה של תיאורית GB (חלישה וקשריה) והתכנית המינימליסטית. למשל, ב-GB התוכנות המיוחדות של נושאים נובעים מוחוץ לתחום החלישה (government) של הפועל.

גישה כזו אינה מסוגלת להסביר את התוכנות של נושאים, מכיוון שהיא מכילה את קיומם ה„נושא“. במקומות לעסוק בנושא, הגישה הזאת מניחת אחת מהתכוונות—המיקום החיצוני. (מסיבה זאת, אי אפשר **עקרונית** להסביר את המיקום החיצוני בגישה המבנית). אז מניחים של מיקום החיצוני יש תוכנות מיוחדות, תוכנות שמניחים אותן על מנת „להסביר“ תוכנות אחרות של נושאים. כתוצאה מזאת, חיברים לנתח את כל השפות עם אותו מבנה קוונטיגורציאני, אפילו אם יש סיבה לחסוב שאין רכיב VP באותה שפה.

Baker, Mark C. (1997) “Thematic Roles and Syntactic Structure.” in Liliane Haegeman, ed. *Elements of Grammar*. Dordrecht: Kluwer. pp. 73–137.

Chomsky, Noam (1965) *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

Chomsky, Noam (1981) *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.

McCloskey, Jim (1997) “Subjecthood and Subject Positions.” in Liliane Haegeman, ed. *Elements of Grammar*. Dordrecht: Kluwer. pp. 197–235.

Marantz, Alec (1984) *On the Nature of Grammatical Relations*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

יחסים דקדוקיים (הzbiriim)

לפי הגישה הזאת, מבנה תחבירי הוא רשות של יחסי בין הפריטים ולא מבנה במובן הקונבנציונלי. את המשפט שלו אפשר להציג כך:

נושא	prdikt	
הדיןוזאור	תיקון	מחשב

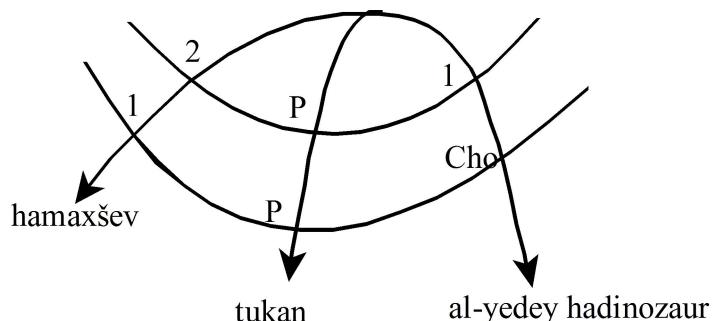
את היחסים האלה ניתן להכיר דרך התוכנות שלהם.

גיטרות תיאורטיות, עמ' 2

לפי מימוש אחד של הגישה הזאת, יתכן של שני פריטים יהיה אותו יחס. למשל, במשפט סביל כגון המחשב תוקן ע"י הדינוזאור הצירוף המשני המחשב הוא גם מושא וגם נושא, והדינוזאור הוא גם מושא וגם סוג של ארגומנט עיקרי לו אי שנקרא לפעמים מובטלים, בלוועית chômeur, המחשב והדינוזאור, לשניהם יש את היחס נושא. בראשת יחסים יש אפוא רבדים (או רמות) של יחסים.

רובד 1	מושא	فردיקט	מושא	נושא
רובד 2	מושא	فردיקט	מושא	נושא
ע"י הדינוזאור	המחשב	תוקן		

את הגישה הזאת נוקטים גרסאות שונות של דקדוק היחסים (Relational Grammar). יציג של רשות היחסים לעיל בפורמליזם של דקדוק היחסים הוא „תרשים הרבדים“:

המושג „יחס תחבירי“ הוא קצת עמוק: אפשר לקרוא לכל מיני דברים „יחס“. (למשל, c-command הוא יחס בתחביר, ז"א יחס תחבירי.) קשה לדמיין מה נובע מלקראות לנושא יחס תחבירי בלי להבהיר באיזה מין יחס מדובר. מעניין להעיר שג'ונסון ופוסטל (Johnson and Postal 1980) כוללים „קידמה לינארית“ ו„טו“ בין היחסים התחביריים. לטענותם, היחסים התחביריים הם מושגים ראשוניים. משום כך, הטענה שנושא היחס תחבירי היא ריקה מוטוקן. (המושג של יחס תחבירי בדקוק מבנה הרכיבים המבוסס על הגרען (HPSG) נראה דומה, אך הרבה פחות מפורט).

מושג דומה אפשר למצוא אצל חוקרים שדוגלים בגישות „פונקציוניות“ לתחביר, כמו דקדוק תפkidim והוראה (RRG) של ואן וילין. בגישהו אלה מניחים שיש יחס תחבירי מסוים, „קיים“ בשפה מסוימת אך ורק אם יש לו תוכנות ברורות **באותה שפה** שלא ניתן לתאר דרך מושג סמנטי או פרגמטי. גם כאן התוכנות מגדרות את היחסים התחביריים, ואי-אפשר לטעון שיש להם מעמד עצמאי, או תוכן.

- Johnson, David E., and Paul M. Postal (1980) *Arc Pair Grammar*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
[RG]
- Manning, Christopher D., and Ivan A. Sag (1999) “Dissociations Between Argument Structure and Grammatical Relations.” in Geert Webelhut, Jean-Pierre Koenig, and Andreas Kathol, eds., *Lexical and Constructional Aspects of Linguistic Explanation*. Stanford: CSLI Publications. [HPSG]
- Perlmutter, David M., ed., (1983) *Studies in Relational Grammar 1*. Chicago: University of Chicago Press.
[RG]
- Perlmutter, David M., and Carol G. Rosen, eds. (1984) *Studies in Relational Grammar 2*. Chicago: University of Chicago Press. [RG]
- Postal, Paul M., and Brian Joseph, eds. (1990) *Studies in Relational Grammar 3*. Chicago: University of Chicago Press. [RG]
- Van Valin, Robert, and Randy LaPolla (1997) *Syntax*. Cambridge: Cambridge University Press. [RRG]

גיטרות תיאורטיות, עמ' 3

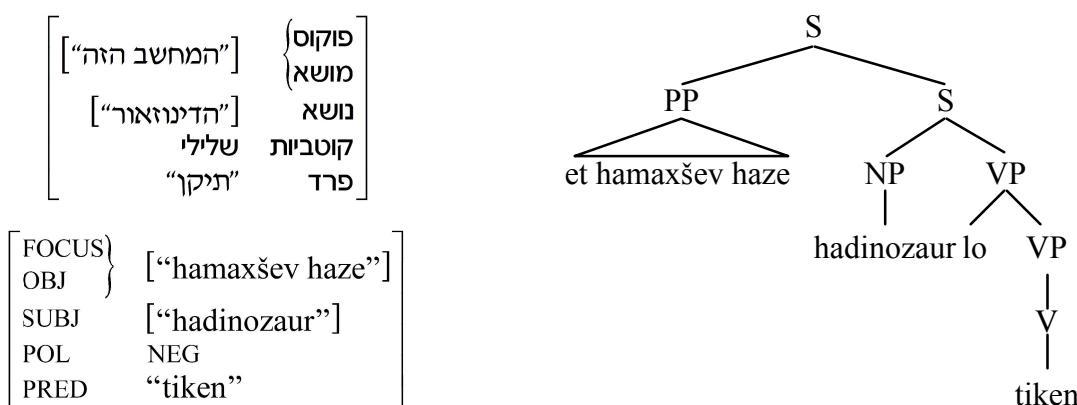
פונקציוזדקדוקים (חחביירים)

לבסוף, אפשר לחשב על מבנה תחבירי כמבנה של כל רכיב שבו יש סיבה להיות שם: יש לו פונקציה (תפקיד). למשל, במשפט כגון:

את המחשב הזה, הדינוזאור לא תיקן.

הצירוף המשני בהתחלה מושך פונקציה שקשורה לשיח (אולי ניגוד). בשפות שונות מבטאים את הפונקציה הזאת בדרךים שונים. אפשר כך להפריד בין הזרה (מבנה הרכיבים) לפונקציה.

יתכן שלרכיב אחד יהיה שתי פונקציות. למשל, ל-“את המחשב הזה”, שכבר אמרנו שיש לו תפקיד שקשורה לשיח (פוקוס), יש פונקציה נוספת: ביטוי אחד הארגומנטים של תיכון. לפונקציה הזאת נקרא מושא (object בלוועזית). מבנה הרכיבים ומבנה פונקציונלי ייראו בערך ככזה: (המבנה הפונקציונלי מובאפה גם בעברית וגם בלועזית.)

אולם חוץ מלודים לא יתכן שני רכיבים ימשכו אותה פונקציה. למשל, בסביבה המחשב ו-“ה” הדינוזאור אינם משמשים את אותה הפונקציה. אם נניח שנושא הוא פונקציה תחבירית, לא יכול להיות שתיהן הם נושאים. גישת הפונקציות התחביריות היא אפוא חד-ירבית.

את הגישה הזאת רואים בדקdock לקסיקלי-פונקציונלי, אך בדרך כלל לא בפורש. אם נכוון את הפונקציות של דברים במבנה התחבירית, יוכל להבין את התוכנות של (למשל) נושאים.

Bresnan, Joan, ed. (1982) *The Mental Representation of Grammatical Relations*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
Bresnan, Joan (2001) *Lexical-Functional Syntax*. Oxford: Blackwell.

Dalrymple, Mary (2001) *Syntax and Semantics 34: Lexical-Functional Grammar*. New York: Academic Press.
Dalrymple, Mary, Ronald M. Kaplan, John T. Maxwell III, and Annie Zaenen (1995) *Formal Issues in*

Lexical-Functional Grammar. Stanford: CSLI Publications.

Falk, Yehuda N. (2001) *Lexical-Functional Grammar: An Introduction to Parallel Constraint-Based Syntax*.
Stanford: CSLI Publications.

Falk, Yehuda N. (2006) *Subjects and Universal Grammar: An Explanatory Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.